

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

SÓS ENDRE:

A frakk alatt megszólalt a szív...

Baj a női haj körül. — Lehelkürt és sófárhang. — A „Hatos tanács”. — Kik tettek és kik nem tettek ágyalapítványt? — Pázmándy Dénes: Eötvös Károly. — Edouard Herriot hitvallása. — Rasi és Luther. — Olvasom...! Nem olvasom...! — Érdekes hírek

VII. évfolyam 15. szám.

1934. június 23

A címlap Berény Róbert rajza.

Szombati olvasmány

„Chukkász“ hetiszakaszából

Teljesen ép, igába nem tört, végtől-végig vörös tehenet kellett szerezni a szentély részére, elégettek táboron kívül, hamuját a szentélybe vitték és arra használták, hogy vízzel keverve hintették arra, aki halottat érintett és így nem léphetett be a kultusz által előirt tisztulási szertartás nélkül a szentélybe.

(Midras: Egy gunyolódó filozófus így szólt Rabbi Jochanan Ben Zakkájhoz: (I. század post) „Hiszen amit ti csináltok, kerestek vörös tehenet, elégetitek, aki elégeti, tisztátalannak számít, majd keveritek vízzel és tisztulásra használjátok fel, az varázsláshoz hasonlít“. A mester erre odafordult tanítványaihoz és azt mondotta: „Esküszöm az életetekre, a halott nem tisztátalanít, a víz nem tisztít, hanem Isten rendelete az, amely ezt előidézi.“ — Azaz mai nyelvünkön: A zsidó szertartás önmagában véve nem szakramentum, nincsen titkos bűvös ereje, hanem értéke az eszme, amit ki akar fejteni. Ráv (III. század) azt tanította erre vonatkozóan: „Hát nem-e mindegy Istennek, ha az áldozatra való baromfit a nyakánál vágják le, vagy hátul? A felelet: Mindegy, de a Tóra törvényei azért adattak, hogy megnemesítsék az emberiséget“.)

„Mert nem biztatok bennem és nem szenteltétek meg nevemet a nép előtt, nem vonultok be az ígéret földjére“.

(Mózes és Áron a népnek türelmetlenségére következtében maguk is elvesztették türelmüket. Azt mondták a népnek: „Halljátok ti ellenszegülők“, ezzel megsértették Izraelt és méltatlanokká váltak a vezérségre, mert a vezérnek fölülte kell állnia a népnek nemcsak hatalomban, hanem erkölcsi minőségben is. (Midras) Mózes máskor is kifejezte kedvetlenségét, de a szent földre való bevonulástól csak akkor lett eltűntve, amikor a „nyilvánosság“ előtt mutatkozott gyengének és türelmetlennek (Rási).

A nép elégedetlen, erre mérges kigyók támadják és megmarják őket. Mózes rézkigyót készít, felüggeszti és az, aki föltekint, meggyógyul.

(Misna: Hát a rézkigyó ölhet, vagy életre kelhet? Nem, hanem az, aki „föltekintett“, aki fölnézett Istenhez, az meggyógyult).

Izrael elfoglalta az emoriták országát, miután királya, Szichon háboruba kényszerítette őket, nem akarván átengedni az országán való békés átvonulást.

(Ez a terület most is vitás, amennyiben Transjordániához tartoznék, de Ibn Saut arab fejedelem egész odáig toltá előre hadállásait. A mózesi hódítás után 300 évre, a birák korszakában, az ammoniták királya igényt tartott erre a területre. Izraelnek vezére támadt akkor Jiftachban. Ez a jelenet van elmondva a heti szidrához fűződő próféta olvasmányban. Jiftach győzött, megszabadította hazáját. Bár egyébiránt igen alacsony származású s kegyetlen lelkületű férfi volt, aki egy könnyelmű fogadalom kedvéért a leányát is feláldozta, mégis hazájának megmentője volt. Ezért mondták a talmudi időben: „Jiftach a maga idejében olyan, mint a nagy Sámuel az ő idejében“, így tehát az ember sohase állítsa, hogy a régi vezetőknek érdemes volt engedelmeskedni, a maiaknak nem).

ISKOLAI BEIRATÁSOK. A pesti izr. hitközség ujonan szervezett V. kerületi lipótvárosi (V. Visegrádi u. 25.) és VI. kerületi terézvárosi izr. felekezeti elemi fiú- és leányiskolákban a beiratás e hónap 25-én és 26-án délelőtt 9—1 óráig lesz: még pedig az V. kerületi iskola I. osztálya részére a körzeti helyiségben: V. Csáky u. 3.; a VI. kerületi iskola I. osztálya részére az iskola helyiségében: VI. Vörösmarty utca 54. A pesti izr. hitközség többi iskoláiban is ugyanakkor lesznek a beiratások: még pedig: a pesti izr. hitközség reálgimnáziumában (VII. Szent Domonkos u. 10.), leánygimnáziumában (VII. Abonyi u. 5-7), elemi fiú- és leányiskolájában (VII. Wesselényi u. 44.), VII-VIII. kerületi elemi iskolájában (VII. Bethlen tér 2.).

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SÓS ENDRE:

A frakk alatt megszólalt a szív...

I.

Jászi Oszkár társadalomtudományi folyóirata, a *Muszadik Század* a háboru alatt ankétet rendezett a zsidókérdésről. Nincs a kezemben az akkori külön-szám, de tudom, hogy *Matvany Lajos* körülbelül úgy vélekedett a lap számára eljuttatott hozzászólásában, hogy — a legokosabb megoldás a kikeresztelkedés, ami nem is olyan nagy dolog; körülbelül *ugyanannyi, mintha meghivnak bennünket egy előkelő estélyre és az ilyen alkalomra frakkot veszünk fel.*

Ez a *frakk-nézőpont* uralta egyébként a XX. század első két évtizedében a gondolkodó zsidók javarészét. És ez a *frakk-nézőpont* tette egyszerűvé a kikeresztelkedést a *Kornfeldék*, meg a *Matvanyak* számára.

Azóta nagyot fordult a világ. Azóta Németországban *hitlerizmus* van, Ausztriában *heimwehrizmus*, Magyarországon *numerus clausus* és Romániában *Vasgárda-mozgalom*. Hogy ötletszerűen néhány jelenséget kiragadjak . . . És kiderült, hogy nem sokat ér a jószabásu frakk. Sőt, az sem használ a legtöbb esetben, ha már az apa is frakkot hordott . . . *Hitler* országában elcsapták és visszakergették oda, ahová „való” *Düsterberg* alezredest, az acélsisakosok alvezérét is, akiről egy szép napon kipattant, hogy — amiről állítólag maga sem tudott — zsidó nagymamával rendelkezett.

A megváltozott világ megváltoztatta a zsidókérdésről való vélekedéseket is. *Egészen bizonyos, hogy Matvany Lajos, aki saját kikeresztelkedett-bőrén ugyanugy érezte a zsidókérdést, mint az, aki gyakorló-zsidó maradt, ma egészen másképp látja a problémát.* Legfeljebb nem mer ennek nyíltan kifejezést adni és megbuvík a sorok között.

Matvany Lajos, aki úgy szerette a *Muszadik Század* ankétje

idején a frakkot, mint a kulturember egyetlen divatos estélyi ruháját, egyik regényében nem csinált titkot azóta abból, hogy *ősei frakk nélkül jártak és kereszt helyett imaszíjjal mondták el főhászukat a mindennapi kenyérért . . .* A báró úr, aki a modern magyar irodalom és főképen az újabb magyar irodalomtörténetírás egyik úttörője, sohasem irt volna ilyen nemfrakkos regényt, ha nem jött volna rá arra, hogy *Hitler és kis-hitlerek* szétzúzták teljesen békebeli teóriáit.

A zsidó írók degradálásának a fájdalma szólalt meg *Matvany Lajos*nak abból a múlt vasárnapi cikkéből is, amelyben szembeszáll *Németh László*nak a „*Válasz*” című vidéki folyóiratban leközölt ébredő irodalomszemléletével.

Érdekes jelenség, jellemző kortünet: *a kikeresztelkedett és frakkot viselő Matvany Lajos kel védelmére a zsidó és frakktalan íróknak, akikkel mégsem tudja megtagadni a sorsközösséget. Bármenyire akarta évek során . . .*

II.

Nemrégén olvashattuk *Ignotus* érdekes cikkeit a cionizmusról, amelyek ugyanazt a folyamatot mutatták egy másik zsidó írónál, mint amely *Matvany Lajos*nál észrevehető.

Ignotus, az új magyar irodalom *Kazinczyja*, aki előtt nem maradhatott titokban új író és új szellemi mozgalom, aki tisztában volt a neokatholicizmus impozáns erejével és remekül ismerte a buddhizmust is, — ez az *Ignotus deresedő fejjel, kikeresztelkedetti minőségben végigélt évtizedekkel a hátamögött, a bécsi emigrációban jutott el odáig, hogy kezébe vegye Herzl Tivadar munkáit és meggyőződjön arról: mi a cionizmus lényege?*

Mi történt *Matvany*val? Mi történt *Ignotus*-szal?

Engedjessék meg, hogy finoman fejezzük ki magunkat . . . *A frakk alatt megszólalt a sziv!* A keresztény frakk alatt dobogni kezdett a zsidó sziv!

III.

Ez a zsidó sziv szólalt meg most a kikeresztelkedett *Körmendi Ferenc* regényében, „*A boldog emberöltő*”-ben, amelyben igazán mellékesen és épen csak odavetetten fordul elő a zsidókérdés, de nagyon és nagyon őszintén, olyan őszintén, amilyen őszinte ennek a tehetségnek minden sora.

A hatalmas regényben *Hegedűs* egészségügyi főtanácsos ur, aki dzsentrilányt vett el első feleségül és akinek a házában mindennap megfordultak a keresztény társaság legjobbjai, egy napon a gardrob-szobában beszélgetni kezd a fiával, a régi képek előtt.

— Nézem ezeket a képeket — mondja az öreg Hegedüs, aki-
nek már az apja kitért és aki kereszténynek született. — Nagy út
van ősapámtól, Chaim Herschtől Hegedüs Pálig, a fiamig. Hat ge-
neráció. Számítsd az évszázad harmadával . . . Kétszáz esztendő . . .
Talán több is a valóságban . . . nem tudom, hogy az a legrégebb
mikor született . . . Én hittem abban, hogy keresztény vagyok, hit-
tem abban, hogy nem a bölcsőn s az anyakönyvi lapon mulik a
dolog, hanem a lelken; hittem abban, hogy hatvan esztendő, az én
kereszténységem hatvan éve közelebb áll ahhoz a kétezerhez, amióta
kereszténység van, mint ez a kétezer ahhoz a kétszázezerhez, amióta
talán ember van a világon. De, ugylátszik, tévedtem. No most . . .
mi nagyobb bűn? Az apámé, aki valamikor megtagadta ősei hitét,
vagy az enyém, ha én megtagadnám a magam hitét. Igen, a magam
hitét, a kereszténységemet . . . Nem panaszkodom, nincsen semmi
bajom. Isten kegyelmes volt hozzám eddig. Van, aki szeret és van,
akit szeressek. De valahol belül van bennem valami rossz érzés.
A félmunka érzése. Annak az érzése, hogy nem volt időnk befejez-
ni a munkát. Ha másképen alakult volna a világ sorja, talán lett
volna, de így nem volt időnk asszimilálódni . . . *Zsidó vagyok . . .
érezem, tudom! de nem tudom, azért jöttem e rá, mert ők állítják, ők
kergetnek vissza a zsidóságomba, vagy pedig azért űznek ők, mert
rájöttem, hogy zsidó vagyok és sohasem lehetek más, mint zsidó?!*

IV.

Ez a vallomás nemcsak az öreg Hegedüsnek, a külsőleg minden-
hová befogadott egészségügyi főtanácsosnak a vallomása. *Körmendi
Ferenc megírta — köszönjük neki! — az összes „félmunkát érző“,
kikeresztelkedett kormányfőtanácsosoknak, bankvezéreknek, ipar-
mágnásoknak, nagykereskedőknek, újságíróknak a monológját.*
Elmondotta helyettük az érzéseiket, a gondolataikat, a fájdalmaikat
és a bánataikat.

A frakk alatt megszólalt a szív! És azok a kikeresztelkedettek,
akik a regény olvasása közben szembetalálkoznak majd ezekkel a
sorokkal, szintén érezni fogják szívük dobbanását!

*Érezni fogják, hogy a frakk nem szerzett a zsidóság tömegei-
nek belépőjegyet a teljesértékű európai polgárok társadalmába!*
Érezni fogják, hogy — hiába hordanak frakkot — csak megtürt
embereknek számítanak legtöbbször!

A zsidóságot tehát nem lehet és mert úgysem lehet, nem
is szabad eldugni. *Meg kell kísérelni több zsidó önérzettel fel-
lépni az európai népek sorában; hátha a zsidóbb zsidóság, a ge-
rincesebb gerincesség több megbecsülést szerez testvéreinknek!*

A „Hatos tanács”

A kultuszminiszter a Kormányzó megbízásából leiratot intézett az Országos Irodához s e leiratában az 1868-iki kongresszusi határozatok megfelelő módosítása céljából engedélyezte az országos gyűlés megtartását. Nagyjelentőségű ez a leirat, aminthogy döntő jelentőségű lesz az országos gyűlés is, amely a csaknem hetven év alatt tökéletesen megváltozott viszonyokhoz mértén rendezni fogja a magyar zsidóság helyzetét. A rendezés a magyar zsidóság új alkotmánya, a statutum alapján történik, amelynek ismeretelésére még visszatérünk. Itt pusztán azt szögezzük le, hogy az új statutum valósággal jogi remekmű, amely másfél éves megfeszített, kemény munka eredménye. Nem mulaszthatjuk el megemlékezni arról a „hatos tanács”-ról, amely a ma-

gyar zsidóságnak ezt az új alkotmányát áldozatos munkával előkészítette. A statutum előadója Munkácsi Ernő dr., a hitközség nagytehetségű főügyésze volt, ő öntötte formába az új statutumot, amelynek megkonstruálásán olyan kiváló férfiak fáradoztak éjt-napot egybevetve, mint Stern Samu, az Országos Iroda elnöke, Szántó Jenő alelnök, Endrei Henrik községkerületi alelnök, Epler Sándor főtitkár és Bakonyi László dr., az Országos Iroda ügyésze. Meg kell emlékeznünk még Gallia Béla kúriai bíróról, Földi Károly közgazgatási bíróról és Löw Tivadar táblai tanácselnökről, akik nagyszerű jogi tudásukkal támogatták a statutumot elkészítő „hatos tanács” munkáját, melytől a kongresszusi zsidóság élete új lendületet nyer.

Baj a női haj körül

A békebeli Magyarországon Nagykároly zsidósága statusquo és orthodox frakcióra oszlott. Az imperium-változásnál a statusquo hitközség orthodox jellegét akart felvenni. Ez nem ment simán, de Bukarestben kijárták maguknak. Az igazi orthodox hitközség nem akarta a neofitákat elismerni. Amikor ebben az ügyben a statusquo hitközség vezetősége tisztelgett Teitelbaum Joél, az intranszignens chaszid főrabbinál, ő nyugodtan azt az előfeltételt szabta nekik, hogy feleségeik vágassák le hajukat és vegyenek fel parókát. De ezt a feltételt otthon a megszeppent férjek nem is merték előterjeszteni, aminek következtében jelenleg két orthodox hitközség létezik Nagykárolyban. De az eredeti orthodox hitközségben is bajok vannak, a paróka körül. A szabályzat szerint ugyanis a saját hajban járó asszonyok férjeinek nincsen szavazati joguk. A rabbisági imperium változásánál (Teitelbaum főrabbit Szat-

máron megválasztották és otthagyták Nagykárolyt) ezek a mellőzöttek elérkezettnek látták az időt az aktivitásra és kijárták Bukarestben, hogy a kultuszminiszter kiadott egy rendeletet, amely szerint a választójog tekintetében a parókás férjekkel egyenrangúak a saját hajasok. Ezt a rendeletet azonban a chaszid előljáróság egyszerűen nem akarja akceptálni. — Mindenesetre az a tanulság az egész herce-hurcából, hogy nagyon szomorú, ha a kultuszminiszterium dönti el, ki legyen a rabbi (ahogy Szatmáron volt) és vajjon orthodox asszony parókában járjon-e?

EZÜST

DISZMŰÁRU, EVŐESZKÖZÖK GYÁRI ÁRBAN

SCHLEIFER

EZÜSTÁRUGYÁR, VII., KAZINCZY UTCA 10.

Telefon: 43-5-28

A hitközség közgyűlése

Az 1933-as évben sikerült eltüntetni a deficitet. — Az évi jelentés visszautasítja Szekfű Gyula támadását a zsidóság ellen — Emelkedik a kitérések száma. — Mindig kevesebben részesülnek hitoktatásban.

Most jelent meg a Pesti Izr. Hitközség jelentése az 1933-ik évről. A magas nivójú, kitünően szerkesztett évi jelentés foglalkozik elsősorban a magyar zsidóság helyzetével, az egyetemeken lefolyt zavargásokkal és azon reményének ad kifejezést, hogy az állami és közhatósági hivatalok terén a jövőben tekintethe veszik a zsidó vallású ifjakat is. Önérzeten visszautasítja a jelentés Szekfű Gyula történetírónak azt az állítását, hogy nem a zsidók magyarosodtak el, hanem ellenkezőleg, ők zsidósították el a magyarságot. Foglalkozik a jelentés a most lefolyt vitézavatási ünnepséggel és sajnálattal állapítja meg, hogy a sok ezer zsidó hős közül, akik a frontokon tanúsított hősiességükért magas kitüntetésekert kaptak, eddig még egyetlen egyet se avattak vitézzé. Ezúttal is leszögezi a jelentés a hitközségnek azt a régen vallott, megrendíthetetlen álláspontját, hogy a magyar zsidóság magyar marad, visszautasít minden zsidó nemzeti törekvést és ezt a deklarációt azzal fejezi be, hogy „ezen irányzatról sem mi le nem térünk, sem mások bennünket le nem téríthetnek“.

Behatóan foglalkozik a jelentés a kongresszusi statutum újjáalkotásával és rámutat ennek nagyfontosságára. Közli a

jelentés, hogy szeptemberben két új elemi iskolát nyit a hitközség s a hitoktatásról szóló fejezetben leszögezi, hogy ijesztő mértékben fogy az új zsidó generáció, hiszen míg tíz évvel ezelőtt 30 ezer gyermek részesült hitoktatásban, ezeknek száma most 18 ezerre csökkent le.

Rámutat ezután a jelentés, hogy bár a mai súlyos gazdasági viszonyok között minden hagyatéki ügy lebonyolítása sok hosszadalmas per lefolytatását jelenti, ennek ellenére az elmúlt évben többrendbeli hagyatéki ügy nyert végleges elintézését. A szertartási ügyosztályról szóló fejezetből kitűnik, hogy olyan házasságnál, melyeknél mindkét fél zsidó vallású, 38%-ánál nem tartottak egyházi esküvőt. 1933-ban 495-en tértek ki, 86-tal többen, mint az előző évben. Érdekes, hogy ezek közt egy ember budhista lett. Az összes kilépésre jelentkezettek közt 273 volt a fővárosban született pesti lakos, 222-en vidéken, vagy külföldön születtek, amiből arra lehetne következtetni, hogy a vidékről érthető okokból a fővárosba jönnek kitérni. Érdekes, hogy a kilépők főleg egzisztenciális és családi okokkal indokolják hitehagyásukat. De meg lehet állapítani azt is, hogy itt Pesten nincs hatása az úgynevezett térítési akciónak, ami kiderül a jelentésnek ebből a részéből: „138 zsidó vallású jegyes más valláshoz tartozó leendő házastársa kedvéért tért ki. 20 férfi lépett ki, kinek keresztény a felesége, 69 nő, kinek keresztény a férje, 25 olyan egyén, ki vegyes házasságból született; míg 31 kilépőt az vitt hitehagyásra, hogy családjukban már vannak kitért zsidók.“ E számok is mutatják, hogy jóformán egyetlen ember sem akadt, akit a meggyőződés, vagy a meggyőzés térített volna ki hitéből.

Beszámol a jelentés a hitközségi könyvtár örvendetes fejlődéséről, továbbá arról, hogy a gabella és baromfivágatási

Nagy raktárkészletemnek

még 3-ad részét sem tudom
új helyiségemben
elhelyezni
s ezért

még idejekorán
szép és olcsó sirkövet
csak

LÖWY-NÉL BUDÁN

II. FŐ-UTCA 88.
(Pálffy-tér mellett)
TELEFON: 51-3-81

dijak az előző évhez képest 9 ezer pengővel emelkedtek. A pénzügyi osztály jelentése rámutat, hogy 1933-ban mindössze 21.141 pengő deficit volt, de ezt is az angol kölcsön 1933-iki annuitásából rendelkezésre maradt összegből írták le, tehát ezt a jelentéktelen deficitet sem kellett átvinni az 1934-ik évre, ami kétségtelenül szép eredmény.

A jelentés végül megemlékezik a felekezeti sajtóról, amely értékes támogatója volt mindig a hitközség munkájának.

A VITA.

A képviselőtestület vasárnap tartotta a Sip utcai székházban rendes évi közgyűlését. Az elnöklő Stern Samu hosszabb exposéban foglalkozott az elmúlt év sáfárkodásának egyes tételeivel, a jövő munkásságának irányvonalait is fejtegette. Tiltakozott idegen ideológiából vett kifejezések magyar talajba való átültetése ellen. A magas színvonalú vitának első szónoka dr. Gál Jenő volt. Az európai viszonylatban is neves kriminálista, a Dréhr-ügy izgalmai közben a szünnapot arra használta fel, hogy eljött a közgyűlésre és hatalmas templomi beszédben foglalkozott a felekezeti aktuális kérdéseivel és azzal fejezte be: „Mindent a hitünkért, de hitünket semmiért.” Vázsonyi János volt a második szónok, aki színvonalat tartva fejtegette, hogy a politikus ne vezessen a felekezeti fórumon és a felekezeti vezér ne politizáljon.

Parázs cionista vita is támadt, amelyben résztvettek Osztern Lipót, Sándor Pál, Pető Ernő, Schönfeld Lajos. A jelentéshez hozzászólt még Glücksthal Samu, Wertheimer Adolf, Vass Lajos, Stern Sándor, dr. Balassa József és Molnár Gyula.

Az elnöklő Stern Samu hosszabb beszédben reflektált az összes felszólalásokra, minden egyes beszédre

megadta a választ, csaknem a közgyűlés egyhangú helyeslése közben szögezte le a Pesti Hitközség álláspontját a cionista kérdésben. Kijelentette, hogy karitatív értelemben hajlandó támogatni a palesztinai építőmunkát, de ingerenciát akar gyakorolni a gyűjtés módszere és annak felosztása tekintetében. Köszönetet mondott hűséges és támogató munkatársainak, nevezetesen Eppler Sándor főtitkárnak, Munkácsi Ernő főügyésznek és Csergő Hugó főjegyzőnek. Végül a közgyűlés lelkes egyhangúsággal választotta meg a választmány új tagjává Fürst Györgyöt, a Rimamurányi népszerű igazgatóját, aki eddig is elismerten értékes munkát végzett a Chevránál és Fiúárvaháznál.

AZ ESZTENDŐ LEGMŰVÉSZIBB ÉPÜLETEI. A Lechner Ödön Társaság minden év legművészibb épületeinek építetőjét Lechner Ödön emlékére plakettel tünteti ki. A közgyűlés 8 épületet tartott érdemesnek, köztük az Izraelita Hitközség Hősök Templomát (Vágó László és Faragó), az Elektromos Művek Markó utcai épületesoportját (Román Ernő) és az OTI toronyházát (Komor és Jakab).

MEGHIVÓ. Az Országos Izr. Tanítóegyesület fennállásának hatvannyolcadik évében, 1934. évi június hó 27.-én rendes közgyűlést tart, melyre összes tiszteletbeli alapító, pártoló és rendes tagjainkat, valamint a tanügybarátokat tisztelettel meghívja az elnökség.

Olvasom

A belga király nevére és emlékére nem szobrot emelnek, hanem könyvtárat nyitnak. Ugy, mint mindenre, erre is van a Talmudban analógia. Schiszkia judabeli királyról azt mondja a Krónikák könyve: „nagy tiszteletet adtak neki halálában”. Ez a zsidó hagyomány szerint azt jelenti, hogy tanháza kreáltak a sírján.

Budapesti ügelfőversenyek

Junius 21 és 30. ~ Junius 30-án: ÜGETŐ DERBY.

Ahol naponta ezer beteget gyógyítanak

Kik tettek és kik nem tettek ágyalapítványokat?

Ez a gyönyörű intézmény, amely a nap minden órájában jótékony-ságot gyakorol, — félholtakat ráncigál vissza az életbe, nyomorékokat állít talpra, szegény betegeknek adja vissza egyetlen kincsüket, az egészséget — szóval ez a jótékony intézmény, melyet túlzás volna üzleti vállalkozásnak nevezni, maga sem lehet meg jótékony-ság nélkül. A hitközségnek minden évben mélyen be kell nyúlni a zsebébe, hogy kórházának deficitjét el-tüntesse s mindig akadtak nemes emberbarátok, akik adományaikkal, illetve alapítványaikkal a Zsidókór-ház nagyszerű fejlődésének útját egyengették.

Alább közöljük azoknak a névsorát, akik a Zsidókórház és a Bródy Kórház céljaira ágyalapítványokat tettek. 208 ágyalapítvány van a Zsidókórházban s 76 a Bródy Kórházban. A névsor határozottan érdekes. Az alapítványok javarésze nem él. Az egykori uralkodóház tagjai közül hárman — I. Ferencz József, Rudolf trónörökös és Stefánia főhercegnő — szerepelnek a névsorban, a tévedések elkerülése végett azonban közölnünk kell, hogy az ágyalapítványokat nem ők tették, hanem az uralkodóház iránti hódolattól vezetve a hitközség tette az ő nevükre. Sok érdekes nevet találunk még a névsorban. Például gróf Gyulay Albert — az egyetlen gróf az alapítványozók között —, báró Rotschild Albert, Kornfeld Zsigmond, a Hitelbank néhai nagynevű elnöke, több taggal szerepel a báró Hatvany-család: alapítványt tett Kaszab Aladár, Vázsonyi Vilmos, Gál Jenő, stb.

De talán még érdekesebb volna

azoknak a névsora, akik nem tettek alapítványt. A vállalatok közül egyedül az *Első Magyar Biztosítót* találjuk a névsorban. Hol vannak a többi biztosítók, a nagybankok és iparvállalatok? Nem firtatjuk, hogy hány vállalat vezetőségében ülnek zsidók, hiszen a Zsidókórház támogatása nem szoros értelemben vett zsidó ügy, de a közegészségnek roppant fontos ügye, amelyben nyoma sincs a felekezeti szempontoknak. S miért nem látjuk a márványtáblába vésett aranybetűs nevek között azokat, akik a hitéletben vezető szerepet játszanak s különös gondot nem okozna számukra, hogy egy ágyalapítvánnyal megörökítsék nevüket?

Az alább közölt névsor feltétlenül érdekes, de biztosra vesszük, hogy aki olvassa, minduntalan meg fog állni, hogy megkérdezze: miért nem

SCHMOLL
PASTA

Magyar gyártmány

szerepel benne ez, miért nem tett alapítványt az? S e névsorközlésnek talán az az üdvös hatása is meglesz, hogy egyeseket figyelmeztetni fog kötelességükre, amelynek teljesítését mindezideig elmulasztották.

Ime a névsor:

Ágylapítványok a Pesti Izraelita Hitközség kórházában

1. Dr. Adler Alajosné
2. Adler Gyula
3. pusztapéteri Ágoston Lajos
4. Atlasz Samu és Fanny
5. Bachrach Lajos és neje
6. Balázs György
7. Bálint Dezső
8. Baumgarten Ferdinánd
9. Baumgarten Ferdinándné
10. Baumgarten Leó
11. Dr. Benedikt Ferenc
12. Berger Adolf és neje
13. Berger József és neje
14. Berger Mór
15. Berkovits Manó
16. Bernfeld Mór
17. Besnyő Béla
18. Bienenstock Samu és neje
19. Bischitz Salamon
20. Blau Adolf és neje
21. Böhm Gottlieb
22. Böke Károly és neje
23. Braun Dávid
24. Braun Dávidné
25. Braun Illés és neje
26. domonyi Brüll Miksáné
megyeri Krausz Anna
27. özv. Büchler Hermanné
28. Csókai Adolfné
29. Dán Béla és neje
30. Deutsch Frigyes
31. Deutsch Gábor és Róza
32. Deutsch Ignác
33. Deutsch I. L. és Babette
34. Deutsch József és Róza
35. Deutsch Zsigmond és neje
36. Edelmann Jakab
37. Ehrenfeld Benjámín
38. Elbogen Károly
39. Értékpapirokkal és valutákkal
kereskedők egyesülete
40. Farkas Bertalan
41. Farkas Imre
42. I. Ferenc József
43. Fischer Amália

44. Fischl Lipót
45. Fischl Nina
46. Fleischl Babette
47. Fodor Ignác és neje
48. Frankl Emilné
49. Frankl Feodóra
50. vasvári Frankl Richárd
51. Friedmann Ernő
52. Dr. Gál Jenő
53. Gans Dávid
54. Glasner Ede
55. Glück Ármin
56. Glück Ferenc és neje
57. tatai Gold Zsigmond
58. Goldner Izrael
59. Gries Benjámín
60. báró Groedl Hermann és neje
61. Dr. Grosz Fülöp
62. Grünwald Emánuel és neje
63. Grünwald Vilmos
64. Györgyei Adolf
65. Győri Dezső
66. gróf Gyulai Albert
67. Hammerschlag Viktor
68. Hatvany-Deutsch Sándor
70. Hay Mihály L.
71. Hegner-Friedmann
72. Herz Ármin
73. Hertzka Ernesztin
74. Hertzka I. M.
75. Hertzka József Mayerné
76. Hertzka Teréz
77. Herzman Bertalan és neje
78. Holitscher Farkas
79. Holzmann Ármin és neje
80. Honvéri Mór
81. Inselt Sándor és Sarolta
82. Izsákovits Gyula
83. Izsákovits Gyuláné
84. Jónás Bernát
85. Jónás Ignác
86. Kaszab Aladár
87. Kaszab Aladárné
88. Kattler Erzsébet
89. Kern Franciska
90. Klein Elek és neje
91. Klein Jakab H. és Katalin
92. Klein József és neje
93. Kohner Adolf és Lujza
94. Kohner Henrik
95. Kopstein Salamon és neje
96. báró Kornfeld Zsigmond
97. Kőrösi Imre
98. Kőrösi Kornél
99. Kramer Jakab
100. Kramer Rezső és neje
 1. Krassó Fülöp
 2. megyeri Krausz Lajos

ANYASZIV Gordín énekes — táncos színműve **BETHLENTÉRI SZINPAD**
az utolsó esztendőik legnagyobb sikere

3. Kreisler Manóné
 104. Kuhner Illés
 5. Kunewalder Jozefa
 6. Kunewalder L. M. és F. M.
 7. Küssler Henrikné
 8. Lackenbacher G. R.
 9. Langsfeld Mór
 110. Langsfeld Mórné
 1. Latzkó Sándor
 2. Ledermann Dávid
 3. Ledermann Mór és neje
 4. Ledner Lipót
 5. Lewy Menasse József
 6. Lóránd Béla
 7. Löwy Mór és Jozefa
 8. Lujza (Halmos Izor alapítása)
 9. Lujza (Vasadi Gyula alapítása)
 120. Lukács Izidor
 1. Mandel Joachim és Fanny
 2. Meringer Antal és Sámuel
 3. Miklós Sámuel és neje
 4. Minnich Emma és Emánuel
 5. Dr. Misner Ignác
 6. Dr. Mohr Béla
 7. Mohr Gábor
 8. Mohr Gáborné
 9. Mohr Sámuel
 130. Montag Lipótné
 1. Munk Mór
 2. Müller Adolf
 3. Müller Izrael
 4. Nagel Ignác és neje
 5. Nagel Marcel
 6. Nagel Jakab József
 7. Nemes Jenő
 8. Pinkasz Elkán
 9. Pinkás Mór
 140. Politzer Bernát és neje
 1. Politzer Zsigmond
 2. Pollák Adolf és Kornélia
 3. Pollák Jakab
 4. Popper Ferenc és Anna
 5. Popper Szigfrid és neje
 6. Pulitzer Mayer és Sarolta
 7. Reismann József és neje
 8. Ripper Sámuel és neje
 9. Rossenberg Sámuel és neje
 150. Rosenfeld Alfréd
 1. Rosenfeld Antal
 2. Rosenfeld Jakab
 3. Rosenfeld Minna
 4. Rosenthal Joachim és Mária
 5. Rosenthal Sámuelné
 6. Rosenzweig Mór és neje
 7. Rott József és neje
 8. Dr. Rózsai József
 9. Rudolf trónörökös
 160. Ruznyák Eliás és neje
 1. Sas Manó
 2. Schlanger Mór
 3. Schlanger Mór és neje
 4. Dr. Schlesinger Jakab
 5. Schlesinger Lajos és neje
 6. Schlesinger Lipót
 7. Schossberger S. W.
 8. Schwarcz Ábrahám és Katalin
 9. Schwarcz Ferenc és neje
 170. Schwarcz Jakab és neje
 1. Schwarcz Mór
 2. Schwarcz Mór és neje
 3. Dr. Schweiger Vilmos
 4. Semler Sándor
 5. Singer György
 6. Spitz B.-né Gomperz Frida
 7. Spitz-Neumann Ignác és dr. Weisz Kálmánné
 8. Spitzer Hugó
 9. Stefánia kir. hercegnő
 180. Steiner Gyula
 1. Stern Róza
 2. Sternfeld Ignác és neje
 3. Sternthal Irma
 4. Strassnitz Márk és neje
 5. Szegő Miksa
 6. Tarnóczy Márk
 7. Dr. Tauszk Ferenc és neje
 9. Ulmann Károly
 190. Vadász Edéné Baumgarten Eszter
 1. Dr. Vándor Jakab
 2. Dr. Vázsonyi Vilmos
 3. Vigyázó Ignác és neje
 4. Wagner Endre
 5. Wahrmann M. W.
 6. Wahrmann Zsigmond
 7. Dr. Weinmann Fülöp és neje
 8. Weisz Adolf B.
 9. Weisz Adolf és neje
 200. Weisz Berthold
 1. Weisz Lázárné Ungár Betti
 2. Weisz Zsigmond és neje
 3. Wertheimer Lajos és neje
 4. Wieländer Sámuel
 5. Wolfinger Ármin
 6. Wolfner József és Rozália
 7. Wolfner Zsigmond
 8. Wotzaschik Mayer
- Ágyaloptványok a Pesti Izr. Hitközség Bródy Zsigmond és Adél gyermekkorházában**
1. Bergl Adolf
 2. Bergl Ignác és Leonóra
 3. Bergl Rezső
 4. Berkovits Manó
 5. Braun Illés és neje
 6. Bródy Miksa
 7. Eisenschimmel Antónia és Wilhelm Ida
 8. Első Magyar Általános Bizt. Társ.
 9. Fischer Zsigmond és neje
 10. özv. Freund Nándorné
 11. Goldstein Adolf és fia
 12. Gutmann Mórné
 13. Györgyei Kálmán
 14. Hantos testvérek
 15. Hay Mihály L. és neje
 16. Jónás Szigfrid
 17. Kauders Szigfrid és neje

18. megyeri Krausz Lajos	48. Simonyi Lajos és neje Weisz Judit és Simonyi Benő
19. Leipziger Vilmos	49. Náthán Jakab és neje
20. Löwy Arnoldné	50. özv. Hirschl Miksáné
21. Löwy Olga	51. Dick Béláné
22. Márkus Kálmánné	52. Frey Béla
23. Meringer Johanna	53. Imhof Mór
24. Mermelstein Vera	54. Löwy Arnoldné
25. Minnich Emma és Emánuel	55. Medgyesi Ignác
26. Mohr Hedy	57. Salgó Ibolya és Anna
27. Neuwirth Dezsóné Salgó Lilly	58. Weisz Ábrahám és neje
28. Obersohn Lilly	59. Sommer Sándor és neje
29. Propper Szigfrid és neje	60. Schlanger Mór és neje
30. Rosenzweig Mór és neje	61. Thein Valéria
31. báró Rotschild Albert	62. Nagel Marcelné sárközi Rosenberg Lilly
32. Rott József és neje	63. Fodor Ignác és neje
33. Rotter Zsigmond	64. Sugár Vilmos és neje
34. Schwarcz Mór	65. Leichter Ignác és neje
35. Stern Simon és neje	66. özv. Grosz Józsefné
36. Sternfeld Ignác és neje	67. Deutsch Vilmosné
37. Dr. Stiller Mór	68. Holitscher Zsigmondné
38. Székely Imre	69. Fábrián Gyula és neje
39. Taub Lajos	70. Ujlaki György
40. Thein Sámuelné Lichtenstern Hermin	71. Baum Mór és neje
41. Dr. Weinmann Fülöp és neje	72. Braun Dávid
42. Zsengery Klára	73. Braun Dávidné
43. Mohr Endre és György	74. özv. Karsay Samuné
44. Dr. Jusztusz Zsigmondné	75. Redlich Kornél és neje
45. Schlanger Mór	76. szántói Körösy Pál László
46. Gárdé-Mercedes Mária	
47. Deutsch Vilmosné Müller Irén	

Rasi-magyarázat Luther himnuszához

Luther Márton harcias himnuszát: „Eine feste Burg ist unser Gott“ tudvalevőleg a 46. zsoltár alapján írta. Ennek a himnusznak a magyar fordítására most írtak ki pályázatot a hazai evangélikusok. Ebben a dalban van két sor, amely közismert, de amelynek értelme nem egész világos.

Das Wort, sie sollen lassen stahn
Und kein' Dank dazu haben.
Ennek a két sornak zsidó szempontból az az időszerűsége, hogy a folyó hetiszakas (Chukkas) Rasi-magyarázatából jól megérthetjük. Rasi ugyanis a folyó hetiszakas első mondatához azt hangoztatja: „Van-nak törvények, chukkim, amelyek fölött a Sátán és a pogányok gúnyo-

lódnak, de amelyek mégis Isten rendeletét jelzik és amelyek fölött nem szabad kételkedve gondolkodni.“

Rasi magyarázatait tudvalevőleg a XVI. századbeli Nicolaus de Lyra átdolgozta latin nyelven. Az is be van bizonyítva, hogy Luther igen sokat merített de Lyra írásaiból. Ezek után a felemlített két sor Rasi gondolatát fejezi ki és a fordításuk: „Az ígét hagyják csak érvényesülni és ne fűzzenek hozzá kételkedő meggondolásokat.“ Így értelmezve a két sort, a teljes, maradéktalan Isten-bizalomnak kifejezése lesznek és a XI. századbeli zsidó tudós hitbuzgósága kifejezésre jut a reformáció himnuszában.

—o—

SZOMBAT

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Mikor még nem volt részem azon kivételes szerencsében, hogy kollégája legyek az „Egalité“-nek, megtanultam, mi az „das vorstörende Giro“, vagyis, ha a két primissima kezes előtt egy úgynevezett „rossz“ aláírás ékteleníti a váltót, akkor ezt már a benyújtásnál visszautasítják. Ez a szokás uralkodik minden elsőrendű banknál, melynél a commercz patinás elvei irányadók. Tudja ezt minden bankfiu a Dorottya utcában. A hitközségi vacsorán két oly kitűnő kezes prezentálta a körzeti szabályzatot, mint Blum Ödön és Stern Samu, de ezt megelőzte Kovács Hermann felszólalása, az úgynevezett „das vorstörende Giro“. A körzeti elnökök egytől-egyig kitűnő férfiak, miért bizták meg a felszólalással pont Kovács Hermannnt és miért nem a kultúrált Horváth Miksát, akkor a sajtóiroda nem kerül abba a kényes helyzetbe, hogy kénytelen legyen tapintatból törölni a beszéd gerincét.

Már rég figyeljük, hogy Kovács Hermann gróf Zichy Jenő-féle allűrökkel tetszeleg magának, akiről annakidején azt suttogták, hogy még félmámban is azt kiáltja: „Éljen a Király!“. Benczur híres festményében ott áll a nagypáradi származású egyszerű polgár, a jogász zseni, Szilágyi Dezső, aki szemben a hatalmas Habsburg-dinasztiával, képviseli a magyar alkotmányt, mint a Szentkorona egyenrangú fele. A képnek másik főalakja gróf Zichy Jenő, aki abban a kiáltásban éli ki magát: „Éljen a Király!“.

Lehet azon vitatkozni, mi helyesebb a választás vagy a kinevezés. Elismerem, hogy jelen esetben sok előnye van a kinevezésnek. De olyan kinevezési hatóság nem létezik (ad alium transferre potest), mely egyszersmind tekintélyt és népszerűséget is tudjon átruházni a kinevezéssel a körzeti elnöknek. Ezt az illetőnek saját tehetségével kell kiérdemelni és megszerezni. Erre azonban az esajta beszédek nem alkalmasak.

Olvasom

Megrendült ezernyi közönség kísérte a hirtelen elhunyt dr. Edelstein Bertalan főrabbit a sírhöz. Kiss Arnold, Szántó Jenő, dr. Kriszhaber Béla, Biré Géza, Diósi Jenő főjegyző búcsuztatói méltó kifejezéseket voltak az elhunyt köré fonódó igazi szeretetnek és kegyeletnek. Ha gyászról használni lehetne a szót, akkor azt mondhatjuk, hogy „klasszikus“ volt: csendes, benső, méltóságos és őszinte. És akit temettek, arra illik a prófétai szó: „Füleid hallani fogják mögöttem, ez az út, amelyen járnotok kell“, olyan értelemben, ahogy ezt a talmudi bölcsék magyarázzák; legnagyobb dicsőség, ha az ember halála után összes ismerősei példaképpül állítják oda, hangsúlyozva: „ez az út, amelyen járnotok kell az életben“.

Nem olvasom

Az orthodox országos elnök köszönetet mondott programbeszédében az „egész“ magyar felekezeti sajtónak, azért, mert a két szervezet közötti békét ápolja és hozzájárul a zsidó érzés megerősödéséhez. Ő bizonyára jól tudja, hogy mit tett.

Ezt azért emelem ki, mert a legutóbbi pesti hitközségi közvacsorán K. körzeti szónok ezt még *jobban* akarta tudni és az egész magyar felekezeti sajtóból *csak egy* orgánomot vett észre. Látszik, hogy még a hitközségnek most megjelent pompás beszámolóját se olvasta el, mert ott is csak az *egész felekezeti sajtóról* van szó. Kovács H. szónok úr felvilágosítására még azt is közlöm, hogy, ami a hitközségi jelentésben a körzetekről, jövőendő fejlődésükről olvasható, az *lényegében véve már hónapokkal ezelőtt meg volt írva a Szombatban*. Memento!

Nem olvasom

Esztergomban a mázkir alkalmából megemlékeznek I. Ferencz Józsefről is. A zsidóság nem politizál, hanem elvonatkoztatva minden változó politikai szemponttól, hálás. A nagy római történetíró azt mondja, hogy amikor Caesar meghalt, akkor a zsidók gyászolták legjobban.

Olvasom

Pozsonyban a multkor nagy riadalom támadt, azt hitték, hogy megjelentek a barnaingesek. Azután kiderült, hogy ingük ugyan barna, de vezérük nem Hitler, hanem Jabotinszky, mert cionista revizionista ifjak voltak. Az ellentétek, ime találkoznak! A sokat hangoztatott „disszimiláció” külsőségekben, de sokszor lelkiekben tulajdonképpen „asszimilálódás” a környezet rossz tulajdonságaihoz. Az utóbbi rombolja a zsidóságot, de az előbbi sem építi.

Olvasom

Németországban ma mindennél fontosabb kérdés a faji kérdés. A németek, ha valakinek a faji „priuszát” kell kiku-

tatni, nem riadnak vissza semmi fáradtságtól. A legutóbb például egy müncheni színház igazgatója, az ügy sürgösségére való tekintettel, táviratilag kérdezte meg a trencsényi plébánost, hogy egy onnan származó németországi színész minden tekintetben megfelel-e az árjaság követelményeinek. A plébános érdekes levélben tagadta meg a kérés teljesítését: „Nem a katolikus egyház hivatása, — írta többek között — hogy az emberi jogok és a szabadság elnyomásához segédkezet nyújtson, mert a keresztény vallás a felebaráti szeretet szent alapelvén épült.”

Olvasom

Az antiszemizmus világszerte háborgó tengerének egyik békés és nyugalmas szigete Franciaország. A demokrácia klasszikus hazájában a forradalom nagy szabadságeszméi nem üres jelszavak, de reális valóságok. Ennek bizonyítására ideiktatjuk Edouard Herriot volt francia miniszterelnök gyönyörű mondatait az antiszemizmus elleni vitáiratóból: „Legyünk méltók a nagy feladatokhoz, amelyeket lelkiismeretünk ránk, mint emberekre és franciákra hárít. Segítsünk azokon, akik szenvednek. Nem barbarizmus-e maga az a szó is, hogy „türellem”? Hát van-e joga valakinek pusztán csak tünni, hogy emberek lélekzetet vegyenek és szabadon eljének? Szeressétek egymást! Legyetek hűek a fenséges bibliai Igéhez, mely az evangéliumoktól Beethoven kilencedik szimfóniájáig minden felvilágosodott szellemet egyesített. Segítsetek az üldözötteken! Mi tiszta, őszinte szívvvel munkálkodunk azon, hogy a világlelkiismeret, mely ma még csak merész reménység, egykor magasztos valósággá váljék.”

Verő Adél leánynevelő

Budapest, VII., Ida. 3. Városligeti villanegyed.

Egész kis létszám. Tökéletes kiképzés idegen nyelvekben.
Vallásos nevelés. Orth. kóser ellátás. Korszerű árak.
Telefon: 96 - 3-13.

Olvason

A szombati dohányzást a vallás parancsa tiltja. Tel Avivban az orthodoxok szigorúan őröködnék a vallás e parancsának betartása fölött s nem egyszer megtörténik, hogy kiverik a szájából a cigarettát annak, aki szombaton a nyílt utcán rá mer gyújtani. Egy ilyen utcai incidens, amelybe a rendőrök is beavatkoztak, bíróság elé került, s az angol bíró böles, majdnem salamoni ítéletében kimondta, hogy „mindenkinek joga van ahhoz, hogy a maga módján biztosítson helyet maga számára a paradicsomban, de nem szabad egyetlen polgárnak sem a szájából kiütni a cigarettát s ezáltal megmenteni őt a pokoltól“.

Olvason

a Zsidó Néplapban, hogy az ungvári orthodox izr. Nőegylet június 9-ikén a Korona kerthelyiségében Kovács Mórné elnöknő egyesületi működésének 10 éves jubileumát ünnepli, műsoros, tánccal egybekötött fagyalt-est keretében. — Orthodox, táncos fagyalt-est: ez egy novum. De az bizonyos, hogy az ottani orthodox főrabbi éppúgy nem tud parancsolni a Nőegyletnek, mint a mi Központi Nőegyletünk nem sokat törődik a Rabbiság parancsaival.

Olvason

Elhunyt a hamburgi orthodox főrabbi: dr. Spitzer Sámuel. Előbb a miskolci orthodox hitközségnél működött, tehát a magyarországi szeparatistikus, független orthodox légkörben nevelkedett, de Hamburgban, a német orthodoxia eme fellegvárában, amint ezt az elhunyt alkalomból megjelent fényképből látom, reverendában járt, fehér nyakkendővel. A német orthodoxia és a világorthodoxia mégis elismerte. Tanulság ez némely magyar statusquo vagy neolog rabbinak, aki orthodoxoskodásból külön templomi toilletet csináltat magának és nem akarja belátni,

hogy ha „stramlit“, rókaprémek kalpagot venne is fel, akkor se fogják orthodoxnak elismerni, és így tehát legjobb, ha külső megjelenés tekintetében alkalmazkodik hivei vallási, illetőleg kulturális szintjéhez.

Nem olvason

Az OMIKE vezérkara egy nem rituális vendéglőben tanácskozást tartott az OMIKE céljaira rendezendő „garden party“-ról. A tanácskozáson résztvett az ifjúság küldöttsége is, melyet természetesen megtraktáltak. Egyesek most rossz néven veszik, hogy az OMIKE diákjait tréfi vendéglőben étkeztetik. Mit mutat ez a megbotránkozás? Azt, hogy sokan ösztönszerűleg úgy érzik, hogy az egyéni ceremoniális élettől függetlenül meg kell őrizni minden zsidó intézménynek rituális voltát és őrizkedni kell fölöslegességüket kimutatni éppen azok előtt, akik számára létesült és akikért igénube veszik a felekezet áldozatkésztségét.

Olvason

A napokban a Zeneművészeti Főiskola hegedűművészképző tanfolyamának növendékei hangversenyeztek a Zeneakadémián. A fiatal növendékek közül az egyik valósággal bámulatba ejtette a közönséget s általános volt a vélemény, hogy ezt az ifjút nem tünteti ki az oklevél, ő tünteti ki az oklevelet. Ez az istenáldotta tehetségű művész egy Isaac Magid nevű dél-afrikai zsidó fiatalember, aki Vlnában született s a vörösök elől menekült szüleiivel a dél-afrikai Johannesburgba. Másfél éve tanul Budapesten, a Hubay mesteriskola világhire vonzotta ide. Pár hónap múlva egy hangverseny keretében búcsút vesz Magyarországtól.

A T. SZÜLŐK FIGYELMÉBE. A nyári hónapokra nevelőnek, korrepetitornak okleveles tanítókat, kik vidékre is lemennének, készségesen ajánl az Orsz. Izr. Tanítóegyesület, VII. Wesselényi utca 44.

PÁZMÁNDY DÉNES:

Kortársaim

4. EÖTVÖS KÁROLY, a vajda

Nunc venio ad fortissimum: most elérkeztem az öreg ágyuhoz. Eötvös Károly egyénisége messze kimagaslik kortársainak soraiból. Ez egy originális tehetség volt, kinek sokkal nagyobb szerepet kellett volna betöltenie hazánk történetében, mint aminőt tényleg játszott. Olyan Deák Ferenc-féle egyéniség volt, akit a vidék nevelt naggyá. Törölmetszett magyarsága, melyet a latin nyelv klasszicizmusa kísért, alapos jogászai tanulmányai, kitűnő irálya és hozzá ragyogó ékesszólásai mindig imponáló hatást gyakoroltak, bárhol jelentkezett. A veszprémi megyeházán bukkant fel csillaga. Itt mint megyei ügyész kezdte pályafutását. Azután a Pesti Napló vezércikkírója lett. Végre bejutott a képviselőházba, mint a függetlenségi párt hűve, ő, aki éveken át Deák-párti volt. Ezt a változást azzal indokolta meg, hogy Tisza Kálmán kormánya eltért a 67-es alkotmány alapjától és szorosabbra fűzte a viszonyt Ausztriával. De aztán mindvégig ki is tartott a 48-as eszmék mellett.

Eötvös itt, Budapesten ügyvédi irodát nyitott, melynek alvezérévé dr. Perl Somát tette, aki per Perl öcsém lett ismeretes mellette. Sok nagy perben szerepelt Eötvös, melyek között legnevezetesebb a tiszaezlári monstre ügy. Erről majd külön fogok megemlékezni később. Most egy védelmét említem itt meg, az ugynevezett Rummy bilikom ügyét, melynek lefolyása karakterisztikus Eötvös jellemére és szokásaira nézve.

Szentgyörgyi Horváth Zsigmond éveken át a vasmegyei kormánypárt elnöke volt. Személyes indokokból összeveszván az akkori főispán, Radó Kálmánnal lemondott erről a tisztségről és az ellenzékhez csatlakozott. Mint ilyen, vádat emelt Bárdossy árvaszéki elnök ellen, kiről azt állította, hogy nem szolgáltatta be azt a Mátyás-kori ezüst bilikomot a Nemzeti Múzeumnak, melyet Rummy Mik-

lós végrendeletileg ennek hagyományozott. A műtörténeti nevezetességü serleget időközben a frankfurti Rothschild vette meg 50.000 forinton. A per óriási érdeklődést keltett mindenütt. Védőül Horváth kamarás Eötvös Károlyt kérte fel és honoráriumul 500 forintot adott neki át (Száz körmöci aranyat!). A tárgyalás a szombathelyi törvényszéken folyt, ahol akkor Zsitvay Leó volt az elnök, aki később Budapestre jött. Eötvös nagyszerű beszédet mondott, melynek refrénje ez volt: Hát hol a Corvin Mátyás adta bilikom — Frankfurtban, a Rothschild-féle gyűjteményben — és hogyan került oda? — A szombathelyi árvaszék hanyagságából fosztottak meg bennünket ettől a nemzeti kincstől. És teljesen fel is mentették volna Horváth Zsigát, ha ő azt nem mondja, hogy szándékosan sértette meg az árvaszék elnökét. Így 100 forint büntetést szabtak kirá, melyet azonnal be is fizetett.

Kevéssel ezen sajtóper után következett be a Tisza-Eszlári eset. Ösmeretes ennél Eötvös heróikus küzdelme az antiszemitákkal: Korniss nyiregyházi elnökkel, Ónódy Gézával, Verhovay Gyulával, Istóczy Győzővel, sőt Pauler Tivadarral is, mert az akkori igazságügyminiszter igen kétes módon viselte magát. Hónapokig tartott az izgalom az egész országban, sőt még külföldről is jöttek hozzánk érdeklődők. Mégis győzött az igazság. A vádlott Schwarcz metszőt felmentette a törvényszék. Bebizonyult, hogy Selymosy Eszter természetes halállal halt meg. De Eötvös drágán fizette meg emberbaráti vállalkozását: évekig volt kitéve a rágalmaknak és nemtelen támadásoknak. Mintegy vigasztalásul a 48-as függetlenségi párt megválasztotta elnökül. Erről a megtsztlő állásról azonban hamarosan lemondott, maga után hagyva Juszt Gyulát. Még évekig működött a közpályán Eötvös, akit barátai

már előbb vajdának neveztek el. Résztvett különösen az egyházpolitikai erős küzdelemben, amely a pártjában bizonyos mérvű szakadást okozott, mely később Ugron Gábor és társainak a kiválására vezetett. Ugron a fokozatosság elvét hangoztatta programjában. Ott voltam Nagykőrösön, amikor Eötvös választókerületében ostromozta Ugront egy kiváló beszédben. Ugron Gábor mondta, vásárt akar kezdeni, amikor nem jelentkezik egy vevő sem. A függetlenségi párt nem licitálhat sem le, sem fel, mert senki sem hívta fel erre. Ugron aztán nem-sokára 16 hívével visszajött az anya-

pártba.

Eötvös Károly pártjának végén kedélybeteg lett. Ebbe az Egyetértés című lap átvétele rántotta őt be. Csávolszky Lajoson akart segíteni, mikor a lapot tőle átvette. Az ő természete nem fért össze egy ilyen sok gondot okozó vállalattal, nem birt megküzdeni ennyi bajjal. Anyagi károkat szenvedett. Kénytelen volt budapesti házáat és szentgyörgyi birtokát eladni. Másrészt egyetlen fiának a szerencsétlensége is lesújtotta. Jó kedélye végleg megtört. Utolsó napjait elhomályosították a hazája feletti bánatok.

Az „Elégetett Könyvek” Tára

Néhány nappal ezelőtt volt első évfordulója annak, hogy a német horogkeresztesek, dr. Goebbels propagandaminiszter személyes irányítása alatt, a berlini egyetem előtti téren elégettek néhány ezer könyvet, — olyan írók műveit, akik nem rokonszenvesek, nem „megbízhatók” nemzeti-szocialista szempontból. Ezeknek a műveknek egy-egy példányát összegyűjtötték az emigrációban élő német írók és azokból könyvtárat rendeztek be Párisban, a Boulevard Arago 65. szám alatt. Most nyílt meg ünnepélyesen az „elégetett könyvek” tára. A felavatáson beszédet tartott két neves francia irodalmi ember is: Edmond Fleg, a regényíró és Lenormand, a drámaíró. Lenormand felolvasta azoknak a modern német drámaíróknak névsorát, akiket a német színpadokról száműztek. Az utóbbi harminc esztendőben feltűnt német színpadi szerzők közül alig hiányzik ebből a névsorból valaki. Ez a tény is megmagyarázza, — mondotta Lenormand — miért nem tudnak közönséghez jutni a horogkeresztes színházak. A felavató ünnepélyen beszélt még Alfred Kerr, a világhírű kritikus; Egon Erwin Kisch, a „rasender Reporter” és dr. Magnus Hirschfeld, a neves szexuálpathológus. Egon Erwin Kisch azt mondotta, hogy ha egyszer majd dr. Goebbels száműzetésbe kerül és könyvtárat akar berendezni azokból a horogkeresztes művekből, amelyeket valamely elkövetkező német

kormány listára tett, — ő (t. i. Goebbels) nem lehet abban a biztos tudatban, amelyben e könyvtár szervezői élnek: hogy a könyvek értéke el nem muló és hogy egyszer majd diadalmasan fognak visszatérni Németországba.

Ugyanakkor, amikor Párisban ez a felavató ünnepség végbement, pontosan ugyanabban az órában, Londonban is együtt volt az „Elégetett Könyvek Tárának Angol Bizottsága”, Lady Roseberry és Hubertus Löwenstein herceg német emigráns elnöke alatt. A jelenlevők közt ott lehetett látni az angol társadalmi és tudományos élet számos előkelőségét. Így ott volt Lady Oxford (Asquith özvegye), aki néhány hónappal ezelőtt kérdéseivel ugyancsak zavarba hozta az Angliában járó Alfred Rosenberget, Hitler bizalmi emberét. Felszólalt a bizottság ülésén Haldane, a biokémia világhírű tanára az oxfordi egyetemen. Elmondotta, hogy ő tulajdonképpen a német szabadságot védi a támadásokkal szemben, amelyek most érik. Emlékezetbe idézte 1919-nek azt a napját, amikor egy oxfordi gyűlésen ő is tiltakozott az ellen, hogy a német néppel szemben igazságtalanságot kövessenek el.

ELJEGYZÉS. Weisz József (Bratislava) eljegyezte Gestettner Ilyt (Csorna).

Lehelkürt és sófárhang

A Budapesti Hirlap vasárnapi számában Németh Imre arról elmélkedik, hogy egyrészt a „Nyugat” körül csoportosult zsidó származású s részben kikeresztelkedett írók megtámadtak egynéhány volt progresszív írók és szemükre vetik antiszemita velleitásokat, másrészt pedig a „Magyarság”-ban Milotay az egykeellenes mozgalmat le-sajnálja és egyszerűen megállapítja, hogy Magyarországon nincsen sem egyke-baj, sem sváb-veszedelem, egyetlen ellenség van Magyarországon: a zsidó. Ennek az elmélkedésnek ezt a címet adja: „Változatok a sófárkürtön”. A fejtegetéshez nem akarunk hozzászólni, de a címéről megállapíthatjuk, hogy nem jó. Mert igaz ugyan, hogy a sófárral a középkorban kiátkozták a renitenskedőket, de ezek mindig kisebbségben voltak. Ha tehát nálunk a Nyugat-különítmény, vagy a Milotay-csoport sófárt használ és exkommunikál, akkor nevetséges dolgot produkál, hisz akkor a kisebbség ki akarja átkozni a többséget. — Csak közbevetőleg jegyezzük meg, hogy Németh Imre megemlíti, hogy Amsterdamban Heine szerint található az a kecske-bak szarv, amelynek hangjai mellett kiátkozták Spinozáit. De ez a sófár tulajdonképpen nem létezik, mert ez a kecske-bak — baklövés Heine részéről, aki nem tudta, hogy a sófár nem készülhet másból, mint kos-szarvból és így tehát nem készülhet bánatos magyar ökör szarvából sem, mint Németh Imre akarja.

Fujja meg tehát Németh Imre a *Lehel-kürtöt* a Nyugatosok és a Milotaysták szélsőségei ellen, de ne vegyítsen a dologba sófárhangokat, mert ezeket csak a vallásos zsidó tudja előhozni a kos-szarvból, már pedig a Nyugatisták igazán nem tartoznak a vallásos zsidók körébe, de talán a Milotayisták sem.

HIREK

BARMIZWA. Hajdú Marcelnak, a Hitközség elnökhelyettesének fiát, Tamás Gedeoni junius 16.-án avatták barmizwává a Nagyfuvarosutcai templomban nagyszámú díszes és előkelő közönség jelenlétében, akik eljöttek részt kérni a boldog apa szívünnepélyében és örömeiben. Ott láttuk a Hitközség, a Demokratapárt és a sajtó képviselőit. A bájos fiúcska, Tamás, ügyesen recitálta a Haftorát, patinás troppal, kitűnő héber kiejtéssel és minden szava elárulta, hogy zsenge ifjúsága óta beavatják a hittan-tudomány elemeibe. Az avatást Scheiber rabbi végezte, aki szívből jövő megleghangú beszédet intézett a fiatal Barmizwohoz, mely áhítatos visszhangot keltett a hallgatóság körében. A kántor és a kórus éneke nagyban emelték az ünnepély fényét és áhítatos hangulatát. A hívők, barátok és tisztelők nagy serege elhalmozta szerencsekivánatokkal az örömapát.

FÉNYES ESKÜVŐ. Popper Ödönnek, a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó Bank széles körökben ismert és becsült igazgatójának a leányát, Verát f. hó 10.-én déli 12 órakor vezette oltárhoz Horvai Endre a Dohány utcai templomban, amelyet zsúfolásig megtöltött a nagy és előkelő közönség, akiknek soraiban ott voltak: báró dr. Madarassy-Beck Marcel, beckói Biró Henrik és Gyula, dr. Schreyer Endre, Dobay Aurél, Kádár Gusztávné, Bun Józsefné, Eisner és Biró igazgatók, Ehrlich G. Gusztáv, Keszei Vince, dr. Zahler Emil, Molnár Gyula, Biffel ezredes, stb., stb. Az esketést dr. Hevesi Ferenc rabbi végezte, ki magasszárnyalású beszédet

intézett a fiatal párhoz, kiket azután a barátok és rokonok nagy serege szerencsekívánataival halmozott el.

A SZERTARTÁSÜGYI BIZOTTSÁG ÜLÉSE. A szertartásügyi bizottság június 11.-én, hétfőn este dr. Blum Ödön szertartási elnök elnöklétével ülést tartott, amelynek napirendjén az új templomkörzeti és vallásgondozó szabályzat, valamint az elmúlt évi zárszámadás és jelentés szerepelt. A bizottság tagjai nagy számban vettek részt az ülésen, dr. Blum Ödön elnök melegen üdvözölte a megjelenteket, majd ismertette az új körzeti szabályzatot, valamint a vallásgondozó munka szabályzatát és beszámolt a szertartási ügyosztálynak elmúlt évi tevékenységéről. Az előterjesztések fölött élénk vita indult meg. Majd dr. Blum Ödön elnök reflektált az egyes felszólalásokra, bejelentve, hogy a kitérések havi jegyzékébe fogja terjeszteni, a reformmozgalom meggátolására pedig nemcsak a rabbiságnak, hanem a sajtónak is erősen állást kell foglalnia. Hitközségünk előljárósága kétségtelenül továbbra is hűségesen foglalkozni a konzervatív szellem megóvásán.

BIBLIAI KÉPEK SZABADTÉRI ELŐADÁSBAN. Rendkívül érdekes szabadtéri előadást rendez a Központi Diáksegítő Bizottság Hölgybizottsága a külföldön tanuló és ott nyomorgó egyetemi hallgatók segítésére e hónap 21.-én, csütörtökön este 8 órakor az Abonyi utca 7. szám alatt levő izr. gimnázium udvarán. Bibliai élőképek kerülnek bemutatásra dr. Hevesi Ferenc pesti rabbi szövegére és Robicsék Zoltán rendezésében. Az est jóvedelme hivatva van, hogy az idegen környezetbe kényszerült egyetemi fiatalság sorsán segítsen s e célra jegyek két és

három pengős árban máris kaphatók a Központi Diáksegítő Bizottság irodájában, VII. Sip utca 12.

AZ V. KER. IZR. NŐEGYLET ÉS LEÁNYCSOPORTJA a „Polo“ margitszigeti helyiségében június 27-ikén d. u. 6 órától kezdődően éjjeli 1 óráig tartja intézményei javára hagyományosan szépnek ígérkező garden party-ját. Bridge, rummy, tánc szórakoztatják a vendégeket. Belépőjegy ára P 5.— Meghívó és jegy igényelhető: V. Sziget u. 38. Tel. 92-4-66.

A VAC KÉZILABDA SIKEREI. A VAC az idei kézilabda-bajnokság elnyerése és a HAKOAH bécsi körmérkőzésén elért szép eredménye után, tovább folytatta sikereit: győztese lett a Speizer-vándordíjnak a MAFC ellen aratott fölényes 10:3 arányú győzelmével. A gólok felét Salgó dobta, a többit Bodor (2), Frischmann (2) és Auspitz (1).

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK EGYESÜLETE f. hó 23.-án, szombaton este fél 9 órától 1 óráig garden partyt rendez a városligeti Gerbeaudban. Az iskola barátait ezúton is meghívjuk.

AZ IZR. SZÜNIDEI GYERMEKTELEP EGYESÜLET június 4.-én tartotta XXII. rendes közgyűlését a pesti izr. hitközség székházában nagyszámú és előkelő közönség jelenlétében, Kálmán Henrik kinestári főtanácsos, egyesületi elnök vezetésével. Napirend előtt elnök kegyelettel emlékezett meg az egyesület halottairól, köztük kemesmihályfai Deutsch Antalné, dr. Grósz Gyula egyet. tan., dr. Sichermann Bernát udv. tan., dr. Edelstein Bertalan főrabbi, tiszteletbeli tagokról és emléküket a közgyűlés jegyzőkönyvileg örököltette meg. Galambos Jenő ügyv. igazgató főtitkár betérjesztette az elmúlt évről szóló jelentést, melyből a

Dr. Frenkel B.
vallás tanár

ZSIDÓ NEVELŐINTÉZETE

Internátus fiuknak és leányoknak, egész- és félbentlakás

MÁTRAI GYERMEK ÉS DIÁKÜDÜLŐ

800 méter magas klimatikus gyógyhatású helyen a Nagygyalya alján

VII., Stefánia-ut 67. Telefon: 96-495.

kertes villában, minden iskolatípus közelében.

Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok

közgyűlés örömmel vett tudomást arról, hogy az egyesület diósjenői telepe az elmúlt évben a modern kor követelményeinek megfelelően vízvezeték és fürdőberendezéssel látatott el, mely az egyesület részéről nagy áldozatot követelt. Az elmúlt évben közel 600 gyermek nyert az egyesület balatonboglári és diósjenői telepein elhelyezést. Az egyesület ezen nagyszabású teljesítményét a hatóságok, intézmények és pártfogók áldozatkészségének köszönheti, miért is a közgyűlés meleg köszönetet szavazott Budapest Székesfőváros Tanácsának, a hitközségeknek, egyéb intézményeknek és a többi pártfogóknak a támogatásért, úgyszintén a sajtónak és az orvosi karnak a közreműködésért. A bemutatott zárszámadások és költségeloirányzat elfogadása után a közgyűlés számvizsgálókul az 1934. évre újra alsóterényi Auer Róbert, Gottlieb Béla és Kreiner Ferencet, tiszteletbeli tagul pedig Horváth Miksa kormányfőtanácsost választotta meg. Dr. Zahler Emil a hitközség képviselőjében üdvözölte az egyesület vezetőségét, köszönetet mondott Kálmán Henrik elnöknek, valamint a vezetőség többi tagjának azért a nemes munkáért, melyet az egyesület a fővárosi szegény gyermekek érdekében kifejt és melynek nyomán azok a jövő nemzedék egészséges tagjaivá fejlődhetnek. Majd dr. Groszmann Zsigmond rabbi, egyházi elnök kegyelettel emlékezett meg az egyesület már korábban elhunyt két alapítójáról, dr. Grauer Vilmosról és Blücher Józsefről, végül Kálmán Henrik elnök üdvözlő szavai után a közgyűlés meleg ünneplésben részesítette a megjelent Stern Samu udv. tan., Országos Izr. Irodai és Pesti Izr. Hitközségi elnököt.

A VAC SPORTSZAKOSZTÁLYAIBÓL.
A VAC vivó-szakosztálya a nyári szezon alatt, minden csütörtökön fél 8 órai kezdettel edzést tart a VII. Wesselényi u. 44. sz. alatti vivóteremben. — Az atlétikai szakosztályban a nyár alatt hetenként háromszor: hétfőn, szerdán, pénteken d. u. 4 órai kezdettel van edzés a Póstás pályán. — A Vac Football Club legutóbb a Millenárst 2:0, a Váci Reményt 1:0 arányban győzte le. — A VAC torna-szakosztálya a tornászvilágbajnoksági versenyeken szépen szerepelt, különösen kitűnt Sárkány, a válogatott magyar tornászcsapat tagja és Tauber-Tábori, a válogatott ifjúsági tornászcsapat tagja, aki az ifjúsági événi versenyeken a 2-ik helyet nyerte el.

**Fürdőruhák és kellékek,
függönyök, függönykelmék
kézimunka cikkek, fonál,
szőnyegszövő anyagok,
kötött és szövöttárak**

**legolcsóbb bevásárlási helye
a s z a k m á k n a k**

**Fürdőruhák . . . 1.60-tól
Pulloverek . . . 1.80-tól**

**S Z E K E R E S
B U D A P E S T,
R á k ó c z i - u t 6 3.**

MEGHIVÓ az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat közgyűlésére, melyet június hó 20.-án, délután 6 órakor tart meg a Ferencz József Rabbiképző Intézet dísztermében (VIII. Rökk Szilárd utca 26. II. em.). Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó; 2. Jelentések; 3. Zárszámadás és költségvetési előirányzat; 4. A számvizsgáló bizottság megválasztása; 5. Esetleges választások és indítványok. — Vendégeket szívesen látunk. Hittestvéri üdvözlettel az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat, Wertheimer Adolf elnök.

A BETHLEN-TÉRI SZINPADON sorozatosan adják elő óriási sikerrel Gordin énekes, táncos, családi életképét, az „Anyasziv“-et, és jogosan reméli a színház vezetősége, hogy a mostani szenzációs eredmény messze felül fogja mulni még a Timosa nagy sikerét is. A darab a XIX. század végén játszódik a régi cári Oroszországban. A korhű kosztümöket és díszleteket Retysser Ottó tervezte. A zenéjét Gorodinszky Szasa szerezte. Az előadást Czobor Imre rendezi. A siker híre külszágokba is eljutott. A Varsóban megjelenő „Hajnt“ írja: Alphonse Ben-Anszky híres színigazgató legközelebb Budapestre megy az ottani feldolgozást és rendezést tanulmányozni.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

**Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszámia szám 16.760**

Nonfeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach 'u. 8. — Telefon: József 42-3-09